

„Stajerc“ izhaja vsaki petek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krome, za pol in četrt leta razumno; za Ogrsko 4 K 50 vin, za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računamo naročnino z ozirom na visokost poštne. Naročnino je plačati naprej. Posamezne štev. se prodajajo po 6 v. Uredništvo in upravnništvo se nahajata v Ptuj, gledališko poslopje štev. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastonj, ali rokopise se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inseratov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 13

V Ptuj v nedeljo dne 26. marca 1911.

XII. letnik.

Današnja številka ima zopet 4 strane priloge in šteje torej skupaj 12 strani ter več slik.

Koroški klerikalni polom pred sodnijo.

Predzadnji četrtek pričel se je pred protiniki v Celovcu veliki proces proti povzročiteljem brezvestnega klerikalnega poloma na Koroškem. Sodnijska razprava daje pravo sliko neverjetnega, zločinskega gospodarstva črnih klerikalcev. Natančno se zdaj vidi vse niti, ki so vezale to farsko gospodarstvo; opazi se vse brezvestne špekulacije, s katerimi so klerikalci hoteli podjarmiti koroško ljudstvo. In kakor prepad zlobnosti in moralne pokvarjenosti stoji politično farstvo pred nami. Več milijonov ljudskega denarja se je vrglo v nenasitno žrelo klerikalizma. In dobilo se je ztjo edino nauk, da se mora vsako ljudstvo izkrvaveti, ki se poda klerikalizmu.

Velepodučen je ta proces za vso javnost. In zato mu hočemo tudi posvetiti več prostora. Na podlagi sodnijskih zapiskov hočemo podati kolikor mogoče natančno poročilo.

V četrtek, 16. t. m. se je torej sodnijska razprava pričela. Tožena sta duhovnik monsignore Paul Kayser in lesni trgovec Nikolaj pl. Palese. Drugi vodja, monsignore Weiss je, kakor znano, v Ameriko pobegnul. Oba obtožena so pripeljali stražniki iz zapora v dvorano. Duhovnik Kayser izgleda precej zanemarjen, nosi zdaj civilno obleko in si je pustil dolgo brado rasti.

Obtožnica.

Dolgi obtožnici posnemamo sledeče točke: L. 1910 objavili so razni listi članke, ki so se pečali z gospodarstvom (klerikalne) central-kase. Sodnija je povzročila revizijo, ki je dognala, da je ta „central-kasa“ firmi Kayser & Palese velikanske svote denarja posodila, da se je tudi v inozemstvu špekuliralo itd. Vsled tega se je pričela kazenska preiskava proti duhovnikoma Kayser in Weiss ter proti trgovcu Palese.

Duhovnik Kayser je bil do l. 1902 kaplan v Feldkirchnu. Že takrat mu je prišla misel, da uredniči tam sirotišnico (Waisenhaus). Blizu stojiče osebe so mu dale denar in kupil je hišo št. 4 in 5 v Feldkirchnu (Marktplatz) za 20.000 K. Sredstva za ta zavod je dobival vsled prošnji od vseh strani. Ti milodari pobožnih oseb so zoašali najprej 3.000 K vsaki mesec, potem 10.000 K in celo 11.000 K na mesec. Kayser je pričel nato sirotišnico povečati. Kupil je v ta namen sosedno hišo za 50.200 K; 32.760 K je kmalu plačal. Od tega časa sem je pozabil na svoj duhovski stan in živel edino temu zavodu.

Začetkoma je bila vzgoja in oskrba sirot primerna. Denarja je prihajalo vedno več in Kayser je l. 1905 več posestev v bližini Feldkirchna kupil. Na ta način je hotel za življenje potrebna sredstva sam pridelati in bi imel poleg tega za odraslene sirote primerno delo na polju. Tako je kupil l. 1904 „Moserhubo“ v

Treffenu za 36.000 K, od katerih je pa le 4.101 K plačal. L. 1905 kupil je v Rabendorfu več posestev i. s. od Ign. Nace za 80.000 K. od društva sv. Bonifaca za 30.000 K itd. Ta posestva so mu prinesla veliko dobička. Delale so mu sirote in klošterske sestre zastonj. Pridelki so večidel za sirotišnico zadostovali. Da je posestva moderno uredil, izdal je velike svote denarja. Le na „Marienhofu“ je izdal edino za zidarska in tesarska dela 133.605 K. In denarja je prihajalo iz vseh krajev še vedno več, tako da ga je bilo treba kje naložiti.

Velikanska sreča je šla Kayseru tako v glavo, da se je pričel s špekulacijami pečati, katerih konec je moral biti popolni polom. L. 1906 se je seznanil z Nikolajem Palese, ki je imel firmo za trgovino z lesom s prav malimi denarnimi sredstvi. Kayser je tej firmi najprej kot tihi družbenik s 60.000 K pristopil, za kateri denar je zahteval 5% obrestovanje, svoj ednaki del na dobičku in poleg tega 400 K mesečne plače. Ta denar si je Kayser že od „central-kase“ izposodil, katere načelnik je bil monsignore Weiss. Firma je dobila poleg tega od grofa pl. Montjoye 180.000 K posojila. S tem denarjem nakupila je firma celo vrsto posestev v okraju Althofen za 195.000 K.

Grof Montjoye je pravočasno opazil, da gre firma rakovo pot in se je raje nazaj potegnil. Firma je začela trgovino z lesom v največji meri. Pričela je pa tudi v največji meri dolgove delati. Od večjih dolgov naj omenimo le onih 212.000 K, ki jih je posodila grofica O' Donell firmi. Največ denarja pa je posodila firmi klerikalna central-kasa. Monsignore Weiss je postajal vedno bolj vpliven.

Graščak Junzer prodal je firmi svoj rudokop Sonnberg pri Guttaringu za 270.000 K. Vedel je, da je treba velikanskih svot denarja, da bi se ta rudnik izplačal. Denar za nakup je dala „Banka friulana“ v Gorici i. s. 250.000 K proti 7% obresti in 1 1/2% proviziji. Prihodnjo leto že si je morala firma pri isti banki zopet 450.000 K izposoditi. In tako je šlo naprej, tako da je bila firma nakrat banki 1 milijon kron dolžna. Za zadnjih 400.000 K je že tudi monsignore Weiss za central-kaso jamčil.

L. 1908 napravili so tudi hotel in pivovarno v Feldkirchnu. Hotél je koštal 371.711 K, pivovarna pa 497.699 K. Tudi so napravili parno žago v Treibachnu za 38.032 K.

Denarja je pričelo primanjkovati in v bogim sirotam se je pričelo slabo goditi. Sirote so bile lačne, umazane, nevzgojene in nepodučene, v nezdravih luknjah zbrane. Krščanska ljubezen...

Rudokop je v kratkem času 1 1/2 milijonov požrl. Zadržna centrala na Dunaju je dala 200.000 K posojila. Potem je posodila banka Suppan v Celovcu 100.000 K; firma pa ji je zarubila posestva in poleg tega je moral za to posojilo prejšnji škof dr. Kahn jamčiti. Pa tudi ta kredit je bil l. 1909 izčrpan. Zdaj so pričeli osebe iskati, ki naj jamčijo za nova posojila. In jamčili so: društvo sv. Jožefa, opat v Tanzenbergu, bivši knezoškof ter klerikalna central-kasa. Zdaj so se pričele razne

sleparije. S fingiranimi vloznimi knjižicami se je izvrševalo goljufije za stotisoče kron. Z raznimi špekulanti so se te sleparije nadaljevale. Tako so hoteli napraviti neko angleško družbo, za katero bi v akcijah in obligacijah nabrali 13 milijonov kron. To svoto so hoteli tako-le razdeliti: 2.900.000 frankov naj bi dobila kot plačo pomagača Weiss in Maurich, 5.000.000 sta hotela Kayser in Palese itd. Tudi to ni šlo! Potem je izdal Kayser „Anteil-Scheine“ za svoje sirotišnice; večinoma vbogi ljudje so mu pošiljali svoj denar in dobil je zopet 100.000 K. V tem času pa je bil tudi že denar „central-kase“ porabljen. Zdaj pa je pričel monsignore Weiss slepariti. Ko je Kayser od njega zopet posojilo zahteval, rekel je, da mu denarja ne more dati, pač pa hranilno knjižico za 350.000 K. Ta knjižica seveda je bila sleparska. In z njo so naprej goljufali... Na ta način dobila sta Kayser in Weiss tudi v Zürichu 300.000 frankov itd. Tako je imel Kayser nakrat čez 4 milijone kron dolga in prazne blagajne... 10. septembra 1910 je potem Palese konkurz napovedal. Ta konkurz je doslej dognal, da znašajo pasive čez 5.806.381 K. Seveda je treba še pravo vrednost rudnika izpoznati! Nepokritega dolga pa je več kot 3 milijone kron.

Vzroki poloma ležijo v brezvestnosti in slabem gospodarstvu. Le za obresti se je moralo velikanske svote plačati! Za uradnike se je izdalo vsako leto 100.000 K. Nikdo ni nič razumel itd. itd.

To so glavni podatki obtožnice, katera dolži Paleseja in Kayserja goljufije.

Zaslišanje.

Duhovnik Kayser se je z neverjetno predrznostjo zagovarjal. Vse so drugi krivi, le on je nedolžno jagnje. V svojem zagovoru prične tudi psovati, tako da ga mora predsednik večkrat vstaviti. Tudi deželno vladno je obdolžil... Tudi Palese se je delal jako neumnega in nedolžnega. Obadva obdolženca sta prišla tudi v velika nasprotja.

Priče.

Priča dr. Zanetti je povedal, na kako jezuitski način je Kayser njega osleparil s fingiranimi vloznimi knjižicami. Firma mu ni nič povedala, da ima tudi na Koroškem dolgove. Drugače bi ji gotovo nobenega denarja ne preskrbel.

Priča R. Schillo, direktor „Banke populare“ pojasni istotako zadeve. Bil je prepričan, da so Kayserjeve knjižice poštene. On ne bi dal firmi posojila, ako bi vedel, da ima že 3 milijone dolga.

Priča Maurich raztolmači istotako celo zadevo. Priča Rauch je izpoznal sleparijo šele tedaj, ko je monsignore Weiss že pobegnul. Zaslisi se še celo vrsto drugih prič. Strokovnjaki izpovejo, da v rudniku ni nikdo nič razumel. Rudnik je danes po izpovedi strokovnjaka nekaj čez 500.000 K vreden. Pasiven je bil vedno. Zanimivo je, da je poslal monsignore Weiss iz Amerike pismo, v katerem očita Kayserju ne-

odkritost in sleparijo. Tako hoče Kayser Weiss, Weiss pa Kayserja v blato potisniti. Dva lepa politična duhovnika...

Priča Soltar je izpovedal, da je dala klerikalna central-kasa firmi Kayser & Palese skupaj 3,315.744 kron krvavega kmetškega denarja. Strokovnjaki izpovejo, da so hoteli voditelji central-kase javnost oslepariti in vse prikriti.

Slovenski vodja monsignore Podgorc kot podnačelnik central-kase pravi, da sploh ni vedel da je podnačelnik (!). Tudi odrešenik koroških Slovencev dr. Brejc je bil kot priča zaslišan.

Prečitala se je potem dolga vrsta pisem in drugih spisov. Primanjkuje nam prostora, da bi vse to natanko popisali. Porotnikom se je predložilo 10 vprašanj.

Govori.

Državni pravdnik pravi kot zastopnik tožbe, da že leta sem ni bila koroška dežela tako razburjena, kakor pri temu procesu. Gre se tukaj za težko denarno oškodovanje itak revne koroške dežele. Nastopanje obtožencev je bilo švindlersko. Izvršila se je velikanska goljufija. Oči vse Koroške so na porotnike obrnjene. Ti morajo dokazati, da se na Koroškem še zvestobo in poštenje varuje, ker bi se v drugem slučaju kredit dežele težko izpodkopal.

Potem so govorili Kayser, Palese in njuna zagovornika.

Sodba.

Porotniki so potem glavna vprašanja odobrili. Vsled tega je bil duhovnik monsignore Kayser zaradi goljufije in krive na dve leti težke ječe, poojstrene vsaki mesec z enim postom, obsojen. Drugi obtoženec, Palese, bil je le zaradi krive na 6 tednov strogega zapora, poojstrenega vsaki teden s postom, obsojen.

Tako se je končala ta velika tožba, ki je trajala 6 dni, z obsodbo klerikalnega gospodarstva. Vsa javnost vidi zdaj, kam dovede duhovščino politika! Seveda, kmetijski denarji s tem niso rešeni... Ali ljudstvu je ta proces poduk. In vsi morajo zdaj vedeti, da je klerikalizem najhujša nevarnost!

Politični pregled.

Lokalne železnice. Načrt postave za zgradbo potrebnih lokalnih železnic je za planinske dežele zopet jako slab in pomanjkljiv. Večji del bodejo zopet severne dežele naše države dobile. V tej stari predlogi so bile tudi sledeče proge: Šmohor-Gusswerk, Kolbnitz-Zg. Bela, Celje-Vele-

nje-Motnik. Poslanci se trudijo, da bi še nekaj drugih važnih lokalnih železnic v postavo prišlo.

40.000 kron je podaril ob priliki dokončane zgradbe vodovoda dunajski mestni zastop štajerskemu fondu za ujme. Porabiti pa se ima ta denar le za nekatere občine.

Postavo o vojaških kórh je vojni odsek državne zbornice vkljub nasprotovanju čeških radikalcev sprejel. O postavi bodemo še govorili.

Srbi v Dalmaciji. Poroča se, da se zasleduje razne srbske voditelje v Dubrovniku zaradi veleizdaje. Natančnejega še ni znano. Med obdobjenci je baje tudi poslanec dr. Mitrovič.

Vojaški stan. Iz Budimpešte se sledeče poroča: Neki artiljerijski fedvebel pustil je nekega vojaka na drevo privezati. Poleg njega je postavil stražo, kateri je naročil, da takoj strelja, ako bi hotel privezani zbežati. Ko je ta to res poskusil, je straža ustrelila in ga težko ranila. Ranjeni je ostal še celo noč na drevo privezan. Feldvebel je že zaprt. Taki bestijalni dogodki kličejo po najstrožji kazni. Kajti kje naj bode v takih razmerah veselje do vojaškega stanu?

Volitve. Pri ožjih volitvah v Warnsdorfu na Češkem je bil izvoljen nemški nacionalc dr. Langenhahn proti soc. demokratu dr. Karpeles. V Hartmantitzu pa je bil izvoljen nemški kmet Paulik proti soc. dem. Weber. V obeh krajih je prišlo do hudih spopadov in izgredov, tako da so morali orožniki z orodjem nastopati.

Umrli je v Gradcu 87 letni član gosposke zbornice dr. M. pl. Schreiner. Bil je eden najpomembnejših politikov in najtrdnjejših značajev, kar jih je porodila štajerska zemlja.

Srbske razmere. V vojaško-tehnični fabriki v Kragujevacu so izdelali 50 000 pušk. Zdjaj pa so dognali, da jih je od teh le 35.000 rabljivih; vse druge so za nič, denar pa je izginil... Balkanske šege!

Kmetovalcem in živinorejcem!

Kuga na gobcih in parkljih je po mnogih krajih povzročila živinozdravske odredbe, s katerimi se je promet z živino izredno otežkočil, posebe pa so se marsikje morali prepovedati celo živinski sejmi. Tako ni samo živinorejcem otežkočena prodaja živine, večkrat tudi celo onemogočena, ampak tudi živinorejci in oni, ki se pečajo s pitanjem živine, imajo vsled tega velike težave. Posebno nakup živine za hlev (za pitanje ali molžo) je tako zelo težaven, da se je treba bati, da v mnogih obratih, ki bi radi kupili živino, ne bo mogoče dobiti dovolj in pravočasno živine za hlev. Zato je potrebno, da se poskrbi za to, da zvedo vsi udeleženci o pravem času, kdo ima živino za hlev na prodajo ali kdo želi kupiti. Centrala za vnovčevanje živine (Viehverwertungs-Zentrale), poklicana

in ustanovljena za to, da skrbi za koristnost tujstva pri vnovčevanju živine, je prevzela s priobčevanjem ponudb in zahtev posredovanjem težavnem času med prodajalci in pitavci živine. Zato so vsi kmetovalci in pitavci, ki hočejo prodati ali kupiti živino za hlev, vabljeni, naj kolikor mogoče hitro naznajo naslov: Centrala za vnovčevanje živine (Viehverwertungs-Zentrale) Dunaj VIII., Lammgasse 4 ali v uradništvu „Štajerca“ v pismu dopisnici sledeče:

- 1. Ime in naslov,
2. ali hočejo kupiti ali prodati,
3. število glav ponujane oziroma zahtevane živine,
4. nje starost in pasmo.

Prijave lahko pošljejo vsaki posameznik pa jih lahko pošljejo kmetijska društva, zveze ali zveze za več skupaj naenkrat. Prijave v posebnih listih, ki se pošljejo državnim, krajevnim kmetijskim društvom in drugim ter vsem o. k. okrajnim glavarskim varstvih dobte te liste pred vsem živinorejskim organi. Po možnosti se bodo priobčile te liste, namenjenih kmetijstvu in razširjenim kmetovalci. Na zahtevo se bodo te liste tudi posameznim zanimancem.

Kmetovalci so prošeni, naj svoje prijave želje nemudoma naznani.

Glede nasvetov ali posredovanja se teh stvarih kupci in prodajalci obrnejo na Centralo za vnovčevanje živine (verwertungs-Zentrale) na Dunaju VIII., Lammgasse 4.

Presenetljivo ednostavno

napravi se danes iz

MAGGI jeviah kock

à 5 h

gotovo govejo juho

za napravo juh zvlogo za izboljšanje napačnih juharju.
" " pomake
" " pečenke itd.
Kocka daje — le z 1/4 litrom vrele vode — polita — takoj 1 krožnik izvrstne za rabo gotove goveje juhe.

Edino pristna

z imenom Maggi in varstveno znamko križeva zvezda!

Dopisi.

Vurberg. V predzadnej številki „Slov. spodarja“ se nekdo prav milo pritožuje „Štajerc“ že nekaj časa redno napada vsa, je količak katoliškega v Vurbergu. Mogoče, da je kak po imenu katolik dobil po hinavskih ušesih; ni pa dopisnik pomislil „Slov. Gospodar“ že leta sem napada. Saj niti njega ime najmanj ne strinja z njegovim. Jaz pač zastopnik iščem gospodarskega v njem. Da pa napada „Štajerc“ „vse katolike krščansko!“ Prosim vas vendar, je to krštamal na da se vozijo siromaki v šajtrgah in kankarmado. Da umirajo lakote in mraza? Da jih tepelno se hlevih? itd. O Sv. Krizostomus, če so ti krški, potem pač tudi mi, ki beremo „Štajerc“ — Nadalje kvasi dopisnik, da je to iz mase splošnja, „ker dotični ljudje niso dobili ali pasodi, da tove šarže zgubili.“ To je nekoliko nerazum. Vendar nam je pač znano, da so nekteri šarže odložili, ker v takem regimentu niti teli služiti. — Nadalje: „Naj ohranijo napredno mirno kri, ker kar piše Štajerc ni odpravredno.“ Kaj jih pa potem tolažiš, ljubi hikan

Žetev v Avstriji l. 1910.

Naša slika daje natančni pregled o lanski žetvi na Avstrijskem. Zgorajšni del slike označi velikost z raznimi rastlinami nasajene zemlje. Spodaj pa opazimo velikost pridelkov, ki so zrasi na tej zemlji. Največ zemlje je nasajene z ržjo (Roggen), namreč 2,060.980 hektarjev; potem pride oves (Hafer), pšenica (Weizen), ječmen (Gerste), koruza (Mais). Pridelalo se je 27.7 milijonov dvojnih centov rži itd. Gotovo bode naše čitatelje ta slika zanimala.

Zahtevajte

povsod

„Štajerca“.